

Kantsoner og kantsoneskjøtsel

Kantsonevegetasjon langs vassdrag

Kantsoner langs vassdrag (som innsjøer, bekker og elver) er svært viktig for å sikre bredden mot utrasing og forurensing. I tillegg er kantsonene viktige leveområder for planter og dyr, og et positivt landskapselement. De bidrar dessuten til gode oppvekstvilkår for både fisk og næringsdyr. Kantvegetasjon langs vassdrag er gitt en streng beskyttelse i [vannressursloven](#). Denne sier at det skal opprettholdes et naturlig vegetasjonsbelte langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring. Lovverket tillater skjøtsel såfremt man ikke reduserer de biologiske verdiene som finnes i kantsonen. Dersom en fjerner all vegetasjon langs vassdrag kan tilbakeføring pålegges. Kantvegetasjon dekker sonen helt fra vannkanten og opp til flomsikkert land og omfatter dermed alt fra sumplanter til urter, busker og trær, av og til som elveskog.

Noen definisjoner:

- * Som **vassdrag** regnes alt stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring, med tilhørende bunn og bredder inntil høyeste alminnelige flomvannstand.
- * **Årssikker vannføring** er vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker oftere enn hvert 10. år i gjennomsnitt.
- * **Høyeste alminnelige flomvannstand** er vannstand ved den høyeste flom som erfaringsmessig kan påregnes i gjennomsnitt hvert 10. år.

Hvorfor er kantvegetasjon langs vassdrag viktig?

- * Kantvegetasjonen reduserer faren for utrasing og erosjon. I tillegg fanger den opp næringsstoffer og planterevnermidler.
- * Kantsoner langs vassdrag er viktige leveområder for svært mange dyre- og plantearter. Den tette vegetasjonen gir blant annet hekkeplasser og skjul for fugler, et nødvendig grunnlag for insektproduksjon og dermed mat til fiskeyngel og diverse næringsdyr for større fisk.
- * Trær og busker skaper skjul for fisk. Skygge er viktig for vanntemperaturen. For eksempel ørret kan dø på grunn av høy vanntemperatur, og skygge vil også begrense algevekst.
- * Kantsoner er viktig næringskilde for insekter, fisk og krepsdyr.
- * Sammenhengende kantsoner er naturlige vandrings- og spredningskorridorer for mange arter.
- * Kantvegetasjon skaper variasjon og kan være med på å prege landskapet positivt.

En smal kantsone med begrenset vegetasjon vil ikke ha optimal økologisk funksjon.

1

Kantsone i tettbygd strøk

Kantsoner inntil tettbebyggelse er ofte smale og usammenhengende, men har en viktig funksjon som rensefilter for avrenning. De bør i utgangspunktet være så brede som mulig, og mest mulig sammenhengende. Ulike brukerinteresser kan likevel gjøre det nødvendig å variere mellom en litt åpen kantsone som skaper nærhet til vannet, og en mer tett sone som skjærer vassdraget mot forstyrrelser og gir rom for biologisk mangfold. Generelt bør disse skjøttes med varsomhet. Gangstier og lignende kan gjerne legges litt unna selve vannstrengen. Der kantvegetasjonen mangler bør en etablere nye kantsoner av stedegen vegetasjon. Det er viktig med gode rutiner for ettersyn av kulverter, slik at disse ikke grunnes opp og tettes igjen av kvist og lignende.

2

Kantsone inntil flomverk

I flomutsatte vassdrag kan enkelte strekninger være sikret med flomverk/flomvoll eller erosjonssikring. Større anlegg har ofte en kjøreveg på toppen. Det skal til enhver tid være mulig å komme fram til slike sikringsanlegg, og toppen av flomverket (flomverkskronen) skal derfor være fri for høyere vegetasjon. Trær med rot-diameter over 8-10 cm bør fjernes for å unngå at større røtter skader tetteduken eller andre deler av flomverket. Det er viktig å ta vare på øvrig vegetasjon, blant annet for å hindre erosjon. Det er den enkelte grunneier eller grunneierlag/flomverkslag som har ansvar for å utføre nødvendig skjøtsel på flomverket. Kommunen har tilsynsansvaret for flomverk.

3

Kantsone inntil veg

Mange steder er bilveger anlagt helt inntil og langsmed vassdraget. En velutviklet kantsone har stor verdi som skjerm mot trafikk og som rensefilter for overflateavrenning. Er bedre utsikt til vassdraget ønskelig, kan man åpne opp avgrensede strekninger ved å tynne tresjiktet og beholde et busksjikt med lavere vegetasjon. Stubbebehandling med glyfosat kan være aktuelt som skjøtselstiltak for å unngå rask gjengroing. Oppkvisting av enkelte større trær er et mulig tiltak. Lag en plan for framtidig vedlikehold! Beitedyr vil holde landskapet åpent. Ved større ryddeprosjekter skal fylkesmannens miljøvernnavdeling kontaktes, i tilfelle det er nødvendig med en dispensasjon fra vannressurslovens bestemmelser om kantvegetasjon.

4

Kantsone mot skogsmark

Bredden på kantsoner vil i henhold til Levende skog standarden variere fra min. 10 meter i tørt/bratt terreng til 25–30 meter i næringsrike/fuktige vegetasjonstyper. For bekker smalere enn 2 meter kan bredden variere fra 5 til 10 meter. Avvirkning kan skje ved plukk-hogst. Store stabile trær settes igjen, sjikning og treslagsvariasjon opprettholdes.

5

5

Kantsone mot dyrka mark

Landbruksarealer der det søkes produksjonstilskudd skal ha en naturlig kantsone på minst 2 meter mot alt vann. Ved nydyrking skal det settes igjen en sone på minst 6 meter. Husk at kommunen kan ha fastsatt egne bestemmelser for bredde og skjøtsel av kantsonen. Etablering av bredere soner (mer enn 6 meter) er ønskelig for å skape gode levesteder for plante- og dyreliv, spesielt på frodige/fuktige vegetasjonstyper, og der erosjonsfaren er stor. Alternativt kan det anlegges en ugjødslet grassone på den dyrka marka, langs den naturlige kantsonen. Store lauvtrær bør få stå dersom de ikke skaper problemer for drift av dyrka mark. Beitedyr bør gjerdes vekk fra elvekanten, men kan slippes til på områder med tråkksterk mark. Tynning/rydding for utsikt og atkomst: Se tekst for kantsone inntil veg.

Hvordan skal en kantsone se ut?

En god kantsone bør bestå av gras og urter i bunnsjiktet, forskjellige buskvekster og trær av ulik alder, slag og høyde. Kort sagt er variasjon en viktig kvalitet i en kantsone.

Det finnes ikke noe fasitsvar på hvor bred en kantsone skal være, annet enn at bredden skal være tilstrekkelig for at sonene opprettholder sin økologiske funksjon ([vannressurslovens §11](#)). Vegetasjonen i en flersjiktet kantsone gir god renseeffekt på overflatevann fra dyrket mark når den er minst 2-3 meter bred. På erosjonsutsatt jord bør kantvegetasjonen være en del bredere. Målinger viser store ulikheter, men en bredde på 7-8 meter har i de fleste tilfeller stor effekt.

Vannressursloven legger opp til at kommunene kan fastsette konkret bredde på kantsonen, og enkelte kommuner har vedtatt bestemmelser om dette i sine kommuneplaner. Både [Gran](#), [Jevnaker](#) og [Lunner](#) har egne bestemmelser om bredden på kantsone. Generelt er kravet minst 6 meter, men det praktiseres unntak for jordbruksareal og tettbygde strøk.

Skjøtsel av kantsone

Man skal ta vare på naturlige vegetasjonbelter langs alle vassdrag, men det kan være nødvendig å drive skjøtsel i en kantsone. Det må gjøres en vurdering i hvert enkelt tilfelle for å sikre en god og riktig skjøtsel av kantvegetasjon for å hindre at den skaper problemer eller øker faren for forurensing. Det skal være mulig å drive vedhogst i en kantsone, men det finnes en mellomting mellom ingen skjøtsel og snauhogst.

Følgende hovedregler kan være greie å forholde seg til:

- * Hogst/tykning skal ikke være mer omfattende enn at vegetasjonsbeltet fortsatt fremstår som en skjerm.
- * Hogst/tykning skal ikke endre sammensetning av plantearter på stedet.
- * Det skal fortsatt være en komplett kantsone, bestående av trær, busker og urter/gras etter hogst/tykning
- * Ta gjerne ut gamle trær nærmest vannkanten for å unngå rotvelt som kan forårsake oppstuvning og erosjon.
- * Fjern gjerne nedraste trær, kvist og avfall som kan føre til oppdemming.

Hva med områder der kantvegetasjon ikke finnes?

Fjerning av kantvegetasjon kan resultere i pålegg om reetablering i samsvar med vannressursloven. Dette forutsetter at fjerning er utført etter at loven trådte i kraft i 2001. Dersom fjerning av vegetasjonen skjedde før loven trådte i kraft, er det ikke krav om aktiv reetablering.

Diverse nyttig regelverk

- * [Vannressursloven](#)
- * [Naturmangfoldloven](#)
- * [Jordloven](#)
- * [Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket](#)
- * [Forskrift om nydyrking](#)
- * [Forskrift om bærekraftig skogbruk](#)
- * [PEFC Norsk Skogstandard](#)

Spørsmål?

Ta kontakt med [landbrukskontoret](#) eller [vannområde Randsfjorden](#).

Landbrukskontoret for Hadeland:

postmottak@gran.kommune.no, tlf. 61 33 84 00

Vannområde Randsfjorden:

havard.lucasen@gran.kommune.no, tlf. 409 09 953